

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1940

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

FRANCIS BACON

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΤΑΞΙΔΙΑ

Τὰ ταξίδια, γὰρ τοὺς νέους, εἶναι ἕνα κομμάτι μορφώσεως· γιὰ τοὺς ἡλικιωμένους, ἕνα κομμάτι πείρας. Ὅποιος ταξιδεύει σ' ἕνα τόπο, πρὶν μάθει λίγο τὴ γλῶσσα του, πηγαίνει σὲ σχολεῖο κι' ὄχι σὲ ταξίδι. Ἐπιδοκιμάζω νὰ ταξιδεύει ἕνας νέος μαζί μ' ἕνα κηδεμόνα ἢ ἕνα σοβαρὸ ὑπηρέτη· ὁ συνοδὸς πρέπει, ὡστόσο, νὰ ξαίρει τὴ γλῶσσα καὶ νὰ χει ἐπισκεφθεῖ προηγουμένως τὸν τόπο· ἔτσι πού νά ναι σὲ θέση· νὰ πεῖ στὸ νέο ποιά πράγματα ἀξίζει νὰ ἴδουν στὸν τόπο πού πάνε, ποιὲς γνωριμίες πρέπει νὰ ἐπιζητήσουν, ποιὲς ἀσκήσεις ἢ ποιά πειθαρχία παρέχει ὁ τόπος· γιατί διαφορετικὰ ὁ νέος θὰ πάγει μὲ δεμένα τὰ μάτια κι' ἐλάχιστα θὰ κυττάξει γύρω του. Εἶναι παράξενο ὅτι στὰ θαλασσινὰ ταξίδια, ὅπου δὲν ἔχουμε τίποτα νὰ ἴδοῦμε ἐκτὸς ἀπὸ θάλασσα κι' οὐρανό, οἱ ἄνθρωποι κρατοῦν ἡμερολόγια· στὰ ταξίδια τῆς στεριᾶς ὁμως, ὅπου τόσα πράγματα ἔχουμε νὰ προσέξουμε, τίς περισσότερες φορές τὸ παραλείπουν—σάν νάταν ἡ τύχη πιδ κατάλληλη νὰ σημειωθεῖ παρά ἢ παρατήρηση· ἄς συνηθίσουμε, λοιπὸν νὰ κρατοῦμε ἡμερολόγια. Τὰ πράγματα πού ἀξίζει νὰ ἴδοῦμε καὶ νὰ παρατηρήσουμε, εἶναι οἱ ἀγλές τῶν ἡγεμόνων, πρὸ πάντων ὅταν συμπίπτει ἀκρόαση πρεσβευτῶν· τὰ δικαστήρια, ὅταν συνεδριάζουν καὶ δικάζουν· ἐπίσης τὰ ἱερατικὰ συνέδρια· οἱ ἐκκλησιᾶς καὶ τὰ μοναστήρια, μὲ τὰ μνημεῖα πού ὑπάρχουν μέσα τους· τὰ τεῖχη καὶ οἱ ὀχυρώσεις τῶν πόλεων· ἐπίσης τὰ λιμάνια κι' οἱ ὄρμοι, οἱ ἀρχαιοτήτες καὶ τὰ ἐρεῖπια, οἱ βιβλιοθηκῆς, τὰ κολλέγια, οἱ συζητήσεις κι' οἱ διαλέξεις, ἂν τύχει· τὰ καράβια κι' οἱ στόλοι· τὰ δημόσια κτίρια κι' οἱ δημόσιοι κῆποι κοντὰ στίς μεγάλες πόλεις· ὀπλοστάσια, ναύσταθμοι, πυριτιδαποθηκῆς, χρηματιστήρια, σαράφικα, τελωνεῖα, ἀσκήσεις ἱππασίας, ξιφασκίες, γυμνάσια στρατιωτικὰ καὶ τὰ παρόμοια· κωμωδίες τοῦ εἴδους, ὅπου συχναίνει ὁ καλλίτερος κόσμος· θησαυροὶ κοσμημάτων καὶ ἐνδυμασιῶν· σπάνια ἀντικείμενα· καὶ γιὰ νὰ τελειώνουμε, ὅτιδήποτε εἶναι ἀξιο νὰ μὴ ξεχασθεῖ στοὺς τόπους πού ἐπισκεπτόμεθα—καὶ γιὰ τὰ ὅποια οἱ κηδε-

μόνες ἢ οἱ ὑπηρέτες θάπρεπε νὰ κάνουν ἐπιμελεῖς ἔρευνες. Ὅσο γιὰ τοὺς θριάμβους, τίς μασκαράτες, τίς γιορτές, τοὺς γάμους, τίς κηδεῖες, τίς θανατικὲς ἐκτελέσεις καὶ παρόμοια θεάματα, οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γνοιασθοῦν γι' αὐτὰ· ὡστόσο δὲν πρέπει νὰ τ' ἀμελήσουν. Ἄν τύχει νὰ χετε κανένα νέο, πού θὰ πρέπει νὰ περιορίσει τὰ ταξίδια του σὲ μικρὸ χῶρο καὶ σὲ λίγο καιρὸ, πρέπει νὰ κάνετε τὰ ἐξῆς, γιὰ νὰ ὠφεληθεῖ πολλά· πρῶτον, καθὼς εἶπαμε, πρέπει νὰ μάθει λίγο τὴ γλῶσσα πρὶν ξεκινήσει· ἔπειτα, πρέπει νὰ χει ὑπηρέτη ἢ κηδεμόνα, πού νὰ ξαίρει τὸν τόπο, καθὼς ἐπίσης τὸ εἶπαμε· νὰ πάρει ἐπίσης μαζί του κανένα χάρτη ἢ βιβλίο, πού νὰ περιγράφει τὴ χώρα, ὅπου θὰ ταξιδέψει, καὶ πού θὰ τοῦ εἶναι καλὸ κλειδί γιὰ τίς ἔρευνές του· νὰ κρατήσει ἐπίσης ἡμερολόγιο· νὰ μὴ μένει πολὺ σὲ μιὰ πόλη περισσότερο ἢ λιγώτερο ἀπ' ὅσο ἀξίζει ὁ τόπος, ὄχι, ὁμως, πολὺ· καὶ μάλιστα, ὅταν μένει σὲ μιὰ πόλη, ν' ἀλλάξη διαμονὴ ἀπὸ τὴ μιὰν ἀκρὴ τῆς πόλης στὴν ἄλλη, γιατί αὐτὸ εἶναι ἕνας δυνατὸς μαγνήτης γνώσεων· νὰ ξεφεύγη ἀπὸ τὴ συντροφία τῶν συμπατριωτῶν του καὶ νὰ τρώγει σὲ μέρη, ὅπου νὰ ὑπάρχει καλὴ παρέα ἀνθρώπων τοῦ ἔθνους πού ἐπισκέπτεται· ὁσάκις ξεκινᾷ ἀπὸ ἕνα τόπο γι' ἄλλον, νὰ παίρνει συστάσεις γιὰ κανένα σημαῖνον πρόσωπο, πού νὰ μένει στὸν τόπο ὅπου πηγαίνει, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσει τὴν εὐνοιά του σ' ὅσα θέλει νὰ ἴδει ἢ νὰ μάθει· ἔτσι θὰ μπορέσει νὰ συντομεύσει τὸ ταξίδι του μὲ πολὺ κέρδος.

Ὅσο γιὰ τίς γνωριμίες, πού πρέπει νὰ ἐπιδιώκονται στὰ ταξίδια, ἢ πιδ χρήσιμη ἀπ' ὄλες εἶναι ἢ γνωριμία μὲ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς πράκτορες τῶν πρεσβειῶν· γιατί ἔτσι, ταξιδεύοντας σὲ μιὰ χώρα, θὰ βυζάζουμε τὴν πείρα πολλῶν. Ὁ ταξιδιώτης ἄς ἴδει ἐπίσης κι' ἄς ἐπισκεφθεῖ τὰ ἐξέχοντα πρόσωπα κάθε εἴδους, πού ἔχουν μεγάλο ὄνομα στὸ ἐξωτερικό, γιὰ νά ναι σὲ θέση νὰ πεῖ πῶς συμφωνεῖ ἢ ζωὴ μὲ τὴ φήμη· ὅσο γιὰ τίς ἔριδες, πρέπει ν' ἀποφεύγονται μὲ προσοχὴ καὶ διακριτικότητα—αἰτίες τους εἶναι συνήθως οἱ ἐρωμένους, τὰ κέρα-

σματα, τ' αξιώματα και τὰ λόγια: και πρέπει νά προσέχει κανέννας μήπως κάνει παρέα με πρόσωπα που είναι δύστροπα και τούς άρέσουν οι φιλονικίες, γιατί θά τόν υπερδέψουν στους καυγάδες τους. *Όταν ένας ταξιδιώτης γυρίζει στον τόπο του, άς μήν άφίνει έντελώς πίσω του τις χώρες όπου ταξίδεψε, αλλά νά κρατά αλληλογραφία με τούς πιο αξίους από τούς ανθρώπους που γνώρισε και τὰ ταξίδια του νά

φαίνονται μάλλον στην όμιλία του, παρά στην εμφάνιση ή στις χειρονομίες του' και στην όμιλία του, ν' άπαντά μάλλον όταν του ζητούν πληροφορίες, παρά νά βιάζεται νά λέγει ιστορίες: και νά φαίνεται ότι δέν αλλάζει τούς τρόπους του τόπου του με τρόπους ξένων μερών, άλλ' ότι μονάχα φυτεύει μερικά λουλούδια, άπ' ό,τι έμαθε στο έξωτερικό, στις συνήθειες του τόπου του.

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΑΓΑΜΙΑ

*Όποιος έχει γυναίκα και παιδιά, έχει δώσει όμήρους στην τύχη' γιατί είναι έμπόδια για τὰ μεγάλα έγχειρήματα, είτε της άρετης, είτε της κακίας. Είναι βέβαιον ότι τὰ άριστα έργα, κι' εκείνα που έχουν τη μεγαλύτερη αξία για τó κοινόν, έγιναν από τούς άγαμους ή άτεκνους άνδρες, που και στη διάθεση και στα μέσα παντρεύθηκαν και προίκισαν τó κοινόν. Κι' όμως υπάρχει μεγάλος λόγος, όσοι έχουν παιδιά νά φροντίζουν περισσότερο για τó μέλλον, όπου θά μεταβιβάσουν τούς προσφιλέστερους δεσμούς τους. Υπάρχουν μερικοί, που μολονότι ζούν άγαμοι, ώστόσο οι σκέψεις τους τελειώνουν μαζί τους, και θεωρούν τó μέλλον παραλογισμό' και μάλιστα υπάρχουν και μερικοί άλλοι, που θεωρούν τη γυναίκα και τὰ παιδιά μονάχα λογαριασμούς έξόδων' κι' όχι μονάχα αυτό, άλλ' υπάρχουν μερικοί άνόητοι πλούσιοι, άπληστοι άνθρώποι, που καυχώνται νά μήν έχουν παιδιά, γιατί έτσι θά μπορούν νά θεωρούνται πολύ πιο πλούσιοι' γιατί ίσως νάκαναν κάποιον νά λέγη: «Ό δείνα είναι πολύ πλούσιος» και κάποιον άλλον ν' αντιλέγη: «Ναί, άλλ' έχει μεγάλο βάρος τὰ παιδιά του», σάν αυτά νά μετριάζουν τὰ πλούτη του. *Η πιο συνειθισμένη όμως αίτία της άγαμίας είναι ή έλευθερία, ιδίως σε μερικά ιδιότροπα πνεύματα, που εύχαριστούνται στον έαυτό τους και που θίγονται τόσο πολύ από κάθε περιορισμό, ώστε καταντούν νά νομίζουν ότι οι ζώνες κι' οι καλτσοδέτες τους είναι δεσμά κι' άλυσίδες. Οι άγαμοι είναι οι καλύτεροι φίλοι, οι καλύτεροι κύριοι, οι καλύτεροι υπηρέτες, όχι, όμως, πάντοτε οι καλύτεροι όπήκοι, γιατί εύκολα φεύγουν κι' όλοι σχεδόν οι φυγάδες ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία. *Η άγαμία ταιριάζει στους έρωμένους, γιατί ή εύσπλαχνία δύσκολα θά ποτίση τó έδαφος, όπου πρώτα θάπρεπε νά γεμίση μιά λακκούβα. Δέν παίζει ρόλο στους δικαστές και τούς κρατικούς λειτουργούς' γιατί αν δωροδοκούνται κι' είναι διεφθαρμένοι, θάχετε ένα όπρητέη πέν-

τε φορές χειρότερο από μιά σύζυγο. *Όσο για τούς στρατιώτες, βρίσκω ότι οι στρατηγοί συχνότατα στις παροτρύνσεις τους θυμίζουν στους άνδρες τις γυναίκες και τὰ παιδιά τους' και νομίζω ότι ή περιφρόνηση του γάμου στους Τούρκους κάνει πιο ταπεινό τó βάνουσο στρατιώτη. *Άσφαλώς ή γυναίκα και τὰ παιδιά είναι ένα είδος πειθαρχίας της ανθρωπότητας: κι' οι άγαμοι, μολονότι είναι πολλές φορές πιο εύσπλαχνοι, γιατί τὰ μέσα τους έξαντλούνται λιγώτερο, ώστόσο, από την άλλη πλευρά είναι πιο τραχείς και σκληρόκαρδοι (καλοί για νά γίνουν άστυροί ιεροεξεταστές), γιατί δέ γίνεται τόσο συχνά έκκληση στη στοργή τους. Οι σοβαρές ιδιοσυγκρασίες, που οδηγούνται από τη συνήθεια, κι' είναι κατά συνέπεια σταθερές, γίνονται συνήθως έρωτικοί σύζυγοι, καθώς ειπώθηκε για τόν *Όδυσσέα: «Προτιμούσε τη γρηά του από την άθανασία». Οι άγνές γυναίκες είναι συχνά ύπεροπτικές και δύστροπες, σά νά βασίζονται στην αξία της άγνείας τους. *Ένας από τούς καλύτερους δεσμούς, τόσο της άγνείας, όσο και της ύπακοής, στη γυναίκα, είναι νά νομίζει τόν άνδρα της φρόνιμο, πράγμα που ποτέ δέ θά τó νομίσει αν βρει πως είναι ζηλιάρης. Οι γυναίκες είναι έρωμένες για τούς νέους, σύντροφες για τούς μεσόκοπους και νοσοκόμες για τούς γέρους κι' έτσι ό άνδρας μπορεί νάχει ένα λόγο νά παντρευθεί όταν θέλει' κι' όμως φημιζόταν ως ένας από τούς σοφούς εκείνος που άπάντησε στην έρώτηση πότε πρέπει νά παντρεύεται ένας άνδρας: «*Ένας νέος, όχι άκόμα ένας γέρος, καθόλου». Βλέπουμε συχνά ότι κακοί σύζυγοι έχουν άριστες γυναίκες' ένα από τὰ δύο: ή μεγαλώνει ή αξία της καλωσύνης του σύζυγου όταν ύπάρξει, ή ή γυναίκα ύπερηφανεύεται για την ύπομονή της' αυτή όμως δέ λείπει ποτέ, αν ή γυναίκα διάλεξε μόνη της τόν άνδρα της, παρά τη συγκατάθεση των φίλων της' γιατί τότε θά ναι βεβαία ότι θ' άποδείξει την πρέλλα της.

ΑΓΑΠΗ

Ἡ σκηνή είναι καταλληλότερη γιὰ τὴν ἀγάπη, παρά ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων· γιατί, ὅσο γιὰ τὴ σκηνή, ἡ ἀγάπη εἶναι στρωτὸ θέμα γιὰ κωμωδίες, κάπου κάπου δὲ καὶ γιὰ τραγωδίες· ἀλλὰ στὴ ζωὴ κάνει πολὺ κακό, καμμιά φορά σὰ σειρήνα, καμμιά φορά σὰ μαινάδα. Μπορεῖτε νὰ παρατηρήσετε ὅτι ἀπ' ὅλες τὶς μεγάλες καὶ ἀξίες προσωπικότητες — ποὺ ἀπομένει ἡ μνήμη τους, εἴτε παλιές, εἴτε νέες — δὲν ὑπάρχει καμμιά, ποὺ νὰ παρασύρθηκε στὸν τρελλὸ βαθμὸ τῆς ἀγάπης· αὐτὸ δείχνει ὅτι τὰ μεγάλα πνεύματα κι' οἱ μεγάλες ἀσχολίες κρατοῦν μακριὰ τὸ ἀδύνατο αὐτὸ πάθος. Πρέπει νὰ ἐξαιρέσετε, ὡστόσο, τὸ Μάρκο Ἀντώνιο, μισοκυρίαρχο τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ τὸν Ἄππιο Κλαύδιο, τὸ δέκαρχο καὶ νομοθέτῃ ἀπ' αὐτούς ὁ πρῶτος ἦταν πραγματικὰ ἕνας φιλήδονος μὲ ἀτακτη ζωὴ, ἀλλ' ὁ δεύτερος ἦταν αὐστηρὸς καὶ σκέτος: ἔτσι, λοιπόν, φαίνεται (μολονότι σπάνια) ὅτι ἡ ἀγάπη μπορεῖ νὰ εἰσδύσει ὄχι μονάχα σὲ μιὰν ἀνοικτὴ καρδιά, ἀλλὰ καὶ σὲ καρδιά καλὰ ὠχυρωμένη, ἂν δὲ φυλαχθεῖ καλὰ. Ὑπάρχει ἕνα φτωχὸ ρητὸ τοῦ Ἐπικούρου: «εἴμαστε ἀρκετὰ μεγάλο θέατρο ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο» — σὰν τάχα ὁ ἄνθρωπος, ποὺ πλάσθηκε γιὰ τὴν ἐνατένιση τοῦ οὐρανοῦ κι' ὄλων τῶν εὐγενικῶν ἀντικειμένων, νὰ μὴν ἔχει νὰ κάνει τίποτε ἄλλο, παρά νὰ γονατίζει μπροστὰ σ' ἕνα μικρὸ εἶδωλο καὶ νὰ γίνεται δοῦλος, ἂν ὄχι τοῦ στόματός (καθὼς εἶναι τὰ κτήνη), ὡστόσο τῶν ματιῶν, ποὺ τοῦ δόθηκαν γι' ἀνώτερους σκοπούς.

Εἶναι παράξενο πρᾶγμα νὰ παρατηροῦμε τὴν ὑπερβολὴ αὐτοῦ τοῦ πάθους καὶ πὼς καταφρονεῖ τὴ φύση καὶ τὴν ἀξία τῶν πραγμάτων κατὰ τοῦτο, ὅτι μονάχα στὸν ἔρωτα ταιριάζει νὰ μιλάμε σὲ μιὰ διαρκῆ ὑπερβολή· κι' οὔτε συμβαίνει αὐτὸ μονάχα στὰ λόγια· γιατί, ἐνῶ εἰπώθηκε καλὰ ὅτι «ὁ ἀρχικόλακας, μὲ τὸν ὁποῖο βρίσκονται σὲ συνεννόηση ὅλοι οἱ μικροὶ κόλακες, εἶναι ὁ ἑαυτὸς μας», ἀσφαλῶς ὁ ἔρωτευμένος εἶναι περισσότερο· γιατί δὲν ὑπῆρξε ὑπερόπτης ποὺ νὰ εἶχε τόσο παράλογα μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ὅσο ἔχει ὁ ἔρωτευμένος γιὰ τὸ πρόσωπο ποὺ ἀγα-

πᾶ· ἔτσι λοιπὸν εἰπώθηκε καλὰ ὅτι «εἶναι ἀδύνατο ν' ἀγαπᾶ κανένας καὶ νᾶναι συνειτός». Κι' οὔτε ἡ ἀδυναμία αὐτὴ φαίνεται στοὺς ἄλλους μονάχα κι' ὄχι στὸ ἀγαπώμενο πρόσωπο, ἀλλὰ σ' αὐτὸ περισσότερο ἀπ' ὄλους, ἐκτὸς ἂν ἡ ἀγάπη εἶναι ἀμοιβαία· γιατί εἶναι ἀληθινὸς ὁ κανόνας ὅτι ἡ ἀγάπη πάντοτε ἀνταμείβεται εἴτε μ' ἀμοιβαιότητα, εἴτε μὲ μιὰν ἐσωτερικὴν ἢ κρυφὴ καταφρόνια· κι' αὐτὸ δείχνει πόσο πιὸ πολὺ οἱ ἄνθρωποι θάπρεπε ν' ἀποφεύγουν αὐτὸ τὸ πάθος, ποὺ χάνει ὄχι μονάχα ἄλλα πράγματα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸ του. Ὅσο γιὰ τὶς ἄλλες ἀπώλειες, ἡ ἀφήγηση τοῦ ποιητοῦ τὶς ζωγραφίζει καλὰ: «Ὅποιος ἐπροτίμησε τὴν Ἑλένη, παράτησε τὰ δῶρα τῆς Ἥρας καὶ τῆς Ἀθηνᾶς»· γιατί ὁποῖος ἐκτιμᾷ πάρα πολὺ τὸ ἐρωτικὸ αἶσθημα, παρατᾶ καὶ τὰ πλούτη καὶ τὴ σοφία. Αὐτὸ τὸ πάθος ξεχειλίζει κυρίως στὶς ἐποχὲς ἀδυναμίας, ποὺ εἶναι ἡ μεγάλη εὐημερία καὶ ἡ μεγάλη δυσπραγία· μολονότι τὸ τελευταῖο παρατηρήθηκε λιγώτερο· κι' οἱ δυὸ αὐτὲς ἐποχὲς ἀνάβουν τὸν ἔρωτα καὶ τὸν κάνουν πιὸ φλογερὸ κι' ἔτσι τὸν δείχνουν πὼς εἶναι τὸ παιδί τῆς τρέλλας. Ἐκεῖνοι κάνουν καλλίτερα, ὅσοι, ἂν εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθοῦν τὸν ἔρωτα, τὸν κρατοῦν ὡστόσο στὴ θέση του καὶ τὸν ξεχωρίζουν ὀλοτελα ἀπὸ τὶς σοβαρὲς ὑποθέσεις καὶ πράξεις τῆς ζωῆς τους· γιατί ἂν ἀνακατευθῆ μιὰ φορά στὶς δουλειές μας, τότε ταραίζει τὴν τύχη μας καὶ κάνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ μποροῦν νᾶναι μὲ κανένα τρόπο ἀληθινοὶ στοὺς σκοπούς τους. Δὲν ξαίρω πὼς, ἀλλ' οἱ στρατιωτικοὶ παραδίνονται στὸν ἔρωτα: νομίζω ὅτι εἶναι τὸ ἴδιο, ὅπως καὶ μὲ τὴν κλίση τους στὸ κρασί, γιατί οἱ κίνδυνοι ζητοῦν συνήθως νὰ πληρωθοῦν μὲ ἀπολαύσεις. Ὑπάρχει στὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου μιὰ κρυφὴ κλίση καὶ τάση πρὸς τὴν ἀγάπη τῶν ἄλλων, ποὺ ἂν δὲν ξεοδευθεῖ σὲ κανένα ἢ σὲ λίγους, ἀπλώνεται φυσικὰ σὲ πολλοὺς καὶ κάνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ γίνουν ἀνθρώπινοι καὶ εὐσπλαχνικοὶ, ὅπως τὸ βλέπουμε καμμιά φορά σὲ καλογήρους. Ἡ συζυγικὴ ἀγάπη κάνει τὴν ἀνθρωπότητα· ἡ φιλικὴ ἀγάπη τὴν τελειοποιεῖ· ἀλλ' ὁ πρόχειρος ἔρωτος τὴν διαφθείρει καὶ τὴν ταπεινώνει.

Μεταφρ. Γ. Ν. ΜΑΚΡΗΣ

